

Павло ПИЛИПИШИН¹

ПРОБЛЕМА ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ У РОЗКРИТТІ ПИТАННЯ ГУМАНІСТИЧНОГО АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ РЕНЕСАНСУ

Доводиться, що після Середньовіччя почав формуватися новий філософсько-правовий світогляд, який забезпечив значний розвиток філософії права, що і дозволило виникнути індивідуалізму. У філософії Відродження проблема індивідуалізму змінила свій вектор з предметного світу до всіх сфер суспільного життя, відбувся підйом індивідуальної свідомості, що стало причиною для відкриття людиною самої себе як суб'єкта діяльності. Встановлено, що зміни відбулись і в типі мислення, яке перейшло з колективістського на нове, що відстоювало гідність, цінність окремої людини, інтересу до міжособистісних відносин, поваги до почуття індивідуальної реальності, підвищення уваги до процесу самопізнання, усвідомлення свого індивідуального «я». Доведено, що епоха Відродження звільнила людину від зовнішніх авторитетів та надала їй простір свободи, в якій з'явилися нові уявлення про місце людини у світі, роль держави в організації суспільного життя, значення суспільних та індивідуальних цінностей під час прийняття важливих рішень. Виявлено, що до причин, які сприяли виникненню нового індивідуалізму в епоху Відродження, на нашу думку, слід віднести такі: заміна християнського теоцентризму на гуманістичний антропоцентризм; інтеграція естетичних і моральних ідей, взятих з античного світопорядку; вихід індивідуальної свободи суб'єктивного «Я» з ка-

¹ кандидат юридичних наук, докторант,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
pylypshyn12@i.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-5862-3935>.

тегорії всезагального, заперечуючи фундаментальні підстави останньої; зростання інтелектуального руху; формування нових господарських відносин, що базуються на свободі суб'єктів господарювання; зростання економіки вільних ринкових відносин; підняття престижу освічених людей; проголошення права на індивідуальну ініціативу, самосвідомість; підйом індивідуальної релігійної свідомості; утвердження пріоритету людської природи над іманентною дійсністю; відкриття людиною самої себе як суб'єкта діяльності та права; різке підвищення інтересу до процесу самопізнання; усвідомлення особистістю свого індивідуального «я»; трансформація поглядів на саму сутність людини і характер її взаємозв'язку із соціально-правовим буттям; значущість внутрішніх мотивів вчинків під час соціально-правової оцінки людини; поставлення в центр проблем ідею гуманізму.

Ключові слова: індивідуалізм, індивідуалізація, індивідуальність, особистість, індивід, Відродження, свобода.

Епоха Відродження кардинально поміняла світогляд тогочасного суспільства. Першою фундаментальною зміною стало звільнення суспільства від панування релігійного теоцентризму. Ця зміна характеризувалася поставленням на другий план Бога, скасуванням домінування християнських норм. Відродження підірвало міфологічні зв'язки людини і Бога. Наслідуючи традиції, які нав'язуються індивіду як непорушні й незмінні закони моралі, людина цілком втратила здатність до самостійного вчинку. Тому, відбулася відмова від релігійних уявлень про вищу мету людства, що вимагало нових пошуків земного призначення людини. Зруйнування колишніх моральних та етичних норм передбачало нову опору людини на соціальні чинники життя та власні життєві потреби. Головним засобом орієнтації серед норм та цінностей став розум, а не віра. Отже, людина епохи Відродження вважала, що слід керуватися не абстрактними нормами, а конкретними життєвими умовами.

Водночас, таке протистояння Бога і людини, яке на різних етапах цієї епохи переростало зі спротиву до всього божественного в людській природі до повернення божественної детермінації в людській поведінці, переросло в паритетність. Паритетність — це своєрідна «домовленість», яка в подальшому втілилась у новому розумінні божественного і природного начал, узгодженні та поєднанні природного та соціального, неприпустимості поділу на душу та тіло. Паритетність довела, що існування людини неможливе без єдності Бога та людини. Втім, найбільше паритетність себе проявила у розумінні свободи волі — подвійність природі волі. Адже і в розумінні свободи епоха Відродження досягла золотієї середини, яка полягала в тому, що половина вчинків зумовлюється Богом, а інша — залежить від вибору самої людини.

Питання індивідуалізму хвилювало багатьох науковців і не лише у сфері філософії права, а саме таких як: А. С. Бандурка, В. П. Войтенко, Н. І. Гібадулліна, Є. А. Гуляньська, А. Х. Горфункель, Н. С. Глуценко,

О. В. Гришук, Є. В. Карташева, О. М. Корх, М. Ю. Неврозов, В. І. Самохвалова, Х. Т. Слюсарчук, Т. Д. Федорова, З. О. Шевченко та інші. Однак, незважаючи на значні здобутки вчених, ґрунтовного вивчення саме формування індивідуалізму в епоху Відродження не відбувалося.

Метою статті є поступове, хронологічне розкриття процесу індивідуалізації в період Відродження з урахуванням його причинно-наслідкових передумов.

Більшість вчених погоджуються, що саме Епоха Відродження зіграла вирішальну роль у формуванні індивідуалізму на Заході. Сучасний індивідуалістичний тип людини з'явився саме в епоху Відродження, коли людина пізнала себе, набула індивідуальності і сформувала свій внутрішній світ. Таку трансформацію, дослідники пов'язують з формуванням нових уявлень про людину та її можливості, з використанням античної спадщини як основи для цих уявлень, зміною напрямку суспільної уваги від небесного до земного [1, с. 79]. Я. Буркгардт стверджує, що «саме в Італії епохи Відродження людина і людство були вперше пізнані повною мірою в їх найглибшій сутності. Уже лише цього достатньо, щоб прийняти вічною вдячністю до Ренесансу. Логічне поняття людського існувало з давніх пір, однак лише Відродження повністю пізнало суть цього поняття» [2, с. 309]. Аналогічного погляду дотримувалися й інші науковці. Так, В. П. Войтенко стверджує, що цей період є ключовим у встановленні індивідуалізму на Заході. Філософсько-правові ідеї піднесення людини, захисту її гідності та самостійності отримали широкий розвиток саме в епоху Відродження. Інші дослідники підтверджують, що епоха Відродження призвела до формування та утвердження «бунтівного індивідуалізму», який проявився в «особистісній совісті», «християнській свободі», «критичному приватному судженні» [1, с. 71, 19]. «Усвідомлення людиною себе як особистості здійснилося у добу Відродження, коли розпочався відлік гуманізму як особливого устрою мислення, особистісного самоусвідомлення, як особливої тенденції розвитку суспільної свідомості» [3, с. 162]. Правова ідеологія епохи Відродження змінила ідеал положення людини у світі і в зв'язку з цим — уявлення про можливі і гідні підстави дій і думок [4, с. 62].

А. Лосев вважав, що перші філософсько-правові рефлексії ідеї індивідуалізму з'явилися на стадії розпаду середньовічного суспільства, а саме в добу Відродження, в «період дитинства і юності європейського індивідуалізму». За Лосевим історичною необхідністю виникнення появи індивідуалізму став злам корінних засад феодалізму та руйнування орієнтації на традиційні станово-корпоративні та релігійні цінності, які відбулися завдяки сильним особистостям — «титанам земного самоствердження людини». Саме з цієї необхідності, на думку дослідника, впливає «сам по собі стихійний індивідуалізм цієї епохи, примат її суб'єктивних прагнень та її антропоцентризм» [5, с. 68, 136]. Такої ж думки і Є. А. Гуляньська, яка вважає, що широке поширення цінностей індивідуалізму почалося в Західній Європі пізнього Середньовіччя, в епоху Відродження [6, с. 61].

Після періоду Середньовіччя розвиток капіталізму призвів до змін у процесі виробництва і відносинах власності. У великих містах почали зрос-

тати добробут і концентрація матеріальних цінностей, які створили умови для зростання інтелектуального руху. Такі зміни виступили проти середньовічної християнської дисципліни, що підтримувала феодальну соціальну структуру і владу церкви. Ідеологи епохи Відродження, на противагу церковним поглядам на людину як істоту гріховну і покірну, проголосили цінність людської особистості, її гідності, розуму і благородства. Мислителі, будучи прогресивно налаштовані, вимагали звільнення людини від пут Середньовіччя і схоластики та проголосили ідеал всебічно розвиненої особистості. У їх працях особистість розглядалася як щось піднесене, самоцінне [7, с. 16]. На думку Я. Буркгардта, поштовхом до виникнення індивідуалізму у добу Відродження стала боротьба з феодальними ієрархічними та общинно-корпоративними порядками, завдяки якій утвердилася творча, незалежна особистість як активна сила суспільного життя. Таке розкріпачення людини від феодальних пут, від особистої кабальної залежності стало основною причиною до оголошення людини центром світу [2].

Свій характерний особистісний сенс проблема індивідуалізації приймає в філософії Відродження, коли тенденція до індивідуалізації перейшла з предметного світу до всіх сфер суспільного життя. У цей час проголошується право людини на індивідуальну самосвідомість, на власне індивідуальне життя. Філософи пов'язують закономірність повороту до індивідуальності з формуванням капіталістичних відносин, які висунули на перший план вже не корпоративність, а індивідуальну ініціативу людини. Мислителі епохи Відродження першими в Західній Європі повному зрозуміли й осмислили матеріальні обставини людського життя. Ці перші «італійські гуманісти» почали обговорювати цінність несхожості на інших, цінність вираження в поезії себе (а не неособистісних ідей), цінність окремого людського життя [4, с. 62].

Як вважається в науковій літературі, попри те, що індивідуалізм своїм корінням сягає в глиб історії, справжній розвиток він отримав в епоху Відродження. Це пов'язано з появою буржуазних відносин, оскільки в цей час ідеї індивідуалізму були своєрідним вираженням боротьби проти феодальних, кріпосницьких порядків, за утвердження природної рівності людей. Тому, будучи в своїй основі буржуазним, індивідуалізм цих часів носив прогресивний характер, виступаючи в формі вимог про надання права на приватне підприємництво, торгівлю, власність, надання свободи думки і дій особистості [8, с. 33].

У XII ст. у Європі відбувся підйом індивідуальної релігійної свідомості, коли сталося відкриття людиною самої себе як суб'єкта діяльності. Ця ідея стала популярною в Англії і США, де вийшли роботи, які стали доведенням справедливого твердження метафори «відкриття індивіда» щодо XII–XIII ст. Тому у філософії вважається XII ст. поворотним пунктом. Це пояснюється тим, що в західноєвропейській культурі в цей період спостерігається різке підвищення інтересу й уваги до процесу самопізнання, усвідомлення особистістю індивідуального «Я», зростання ролі окремо взятого індивіда в суспільстві і інтересу до міжособистісних відносин. Саме в XII ст. з'явилося визнання неповторності та унікальності кожного окремо взятого індивіда, члена суспільства, а також збільшилась значущість внутрішніх

мотивів вчинків під час оцінки людини. Ці факти говорять про формування нового мислення, що спричинило розвиток у всіх сферах. Нове мислення, на відміну від колективістського типу мислення, притаманному ранньому Середньовіччю, пропагувало повагу почуття індивідуальної реальності, гідність і цінність окремої людської особистості [1, с. 20–21].

Феномен Відродження був викликаний низкою чинників. У Європі у XIII–XIV ст.ст. інтенсивно йшов процес формування нових господарських відносин, а саме економіки вільних ринкових відносин. Натуральне середньовічне господарство, яке панувало у Європі більше тисячі років, відійшов на другий план, а тому виникла гостра необхідність в свободі господарюючих суб'єктів, у звільненні їх від стримуючого світогляду Середньовіччя. Цей процес не обійшовся без радикальних змін у духовному житті суспільства, які призвели до розуміння того, що неодмінними умовами особистого успіху і процвітання окремого індивіда є знання, розвиток вміння, а також велика енергія і наполегливість у досягненні поставленої мети. У цих умовах піднімався престиж освічених людей, адже вважалося, що головне в людині особисті якості (розум, кмітливість, підприємливість, освіченість, почуття власної гідності), а не станове становище або походження. Філософія Свободи, повага прав і свобод як невід'ємних прав людини — всі ці постулати зародилися саме в період епохи Відродження [9, с. 13]. З кінця XIII — початку XIV ст. християнський теоцентризм змінюється гуманістичним антропоцентризмом, а тому сутність людини почали розуміти зовсім інакше. На перший план інтелектуальної рефлексії вийшли земні проблеми людини. Свое найбільш загальне вираження різноманітні аспекти гуманістичного антропоцентризму знаходили в інтеграції естетичних і моральних ідей, запозичених з античного спадку [10, с. 50–51].

Протягом всієї історії філософської думки проблема індивідуалізації розвивалася, а питаннями індивідуального життя людини, її зв'язку з життям суспільства, із загальним буттям цікавилися в усі часи багато мислителів. Втім, до епохи Відродження в європейській культурі (так само, як і в усьому світі) вважалося, що найбільш істотним у людині є те, що ріднило її з іншими людьми і забезпечувало її включення в те або інше співтовариство — приналежність до певного роду чи сім'ї, рід занять, віра, освіта та дотримання певної традиції тощо. Лише починаючи з XIV ст., істотність одиниці й неповторності людини починає обговорюватись. З цього часу в поглядах мислителів епохи Відродження простежуємо те, що життя кожної людини неповторне, її досвід і життєвий унікальні [4, с. 93–94].

К. Морріс запропонував двоступеневу модель формування індивідуалізму на Заході. Дослідник вважає, що в 1050 і 1200 рр. відбувається найперше відкриття індивідом почуття самоцінності. У цей час різко посилюється оптимізм щодо індивідуальних можливостей людини у сфері релігійної думки, зростає інтерес людини до пізнання самої себе, чітко позначаються межі між власним Я-людини і Я-іншого, різко посилюється оптимізм щодо індивідуальних можливостей людини в сфері релігійної думки. Це індивідуалістичне «зрушення» культури К. Морріс пов'язує з християнством. У період між 1080 і 1150 роками спостерігається «різкий зліт індивідуалізму і гуманізму», проте потім відбувається їх поступовий

занапад. У кінці XV ст. в епоху італійського Відродження починається другий етап, що знаменує остаточне затвердження індивідуалізму і гуманізму на Заході [11, р. 5, 7].

Отже, у XIII–XV ст.ст. були зроблені перші і важкі кроки європейської культури на шляху до ідеї оригінальності і суверенності індивіда. Італійські гуманісти стали першими, що не тільки обговорювали ідеал людини, яка самостійно і розумно визначає свій життєвий шлях, усвідомлює і розвиває свою індивідуальність, але й самі були тими людьми, які намагалися свідомо жити відповідно до цього ідеалу. Цей факт доводить те, що саме з такими великими авторами Відродження, як: Піко делла Мірандола, Мікеланджело, Леонардо да Вінчі й ін. — асоціюється неповторність, оригінальність, новаторство в творчості тощо [4, с. 64].

Починаючи з XV ст., філософська думка була спрямована на глибоку переоцінку всіх світоглядних і моральних цінностей середньовічної культури. Цьому посприяли зміни в Західній Європі, такі як: соціально-економічні і духовні. Так, зміна соціальних кордонів, інституціоналізація соціальних груп, розвиток суспільного виробництва різко звузили рамки релігійної ідеології, забезпечуючи тим самим значний розвиток філософії права, що і дозволило виникнути індивідуалізму. Ця ж епоха розсунула простір свободи, тобто зросла кількість людей, які звільнилися від колишніх, регламентованих релігією способів бачення, розуміння світу і поведінки. Відродження відкрило заново свободу думки та вибудувало нові уявлення про людину як активну, вільну від зовнішніх авторитетів істоту, що володіє ціннісним статусом людини в світі. У центрі міркувань ставляться проблеми гуманізму: ідеї активності людини як творця свого земного буття, здатної не тільки досягнути, але і поставити собі на благо багатство навколишнього світу. До філософсько-правових тем, які стали основою індивідуалізму, варто віднести місце людини у світі, віру і розум, ієрархію цінностей, роль держави та її роль в організації суспільного життя. Філософія Відродження закладає основи принципово нової картини світу, в якій людині відводиться центральне місце, тому головним предметом філософії права стає людина, її вільна реалізація, історичні та політичні умови її життя [12, с. 40–41, 102–103].

Гуманістична філософсько-правова думка до початку XVI ст. набуває широкого поширення в європейській правовій культурі. Традиційні центри схоластичної філософії і науки стають захопленими і значною мірою підпорядкованими нею [13, с. 160–161].

Отже, поступово цивілізаційна матриця Заходу трансформувалася. Спочатку релігія була домінантною формою інтеграції на Заході (християнство, католицизм, протестантизм у континентальній та англійській формах), а згодом домінантною формою інтеграції в західноєвропейському суспільстві стає лібералізм. Саме в процесі трансформації цивілізаційної матриці Заходу поступово зростала роль індивідуалізму. Специфікою локально-цивілізаційного розвитку Заходу є зміна домінантної форми соціальної інтеграції: від релігії в формі католицизму, потім — протестантизму до лібералізму. Індивідуалізм на Заході формувався органічним еволюційним шляхом у процесі зміни цивілізаційної матриці. Ще однією де-

термінантою формування індивідуалізму на Заході є тип суспільства. У XIV–XVI ст.ст. головним підсумком цивілізаційної трансформації на Заході є початок формування антропоцентричного типу суспільства, в основі якого формула «Я в центрі світу». Такий тип суспільства ставить у свою основу повагу до особистості, яка виражається у визнанні абсолютного суверенітету поглядів і нахилів кожної окремо взятої людини у всіх сферах її життєдіяльності і переконання в тому, що кожна людина повинна мати право і можливість розвивати свої здібності. На Заході основою антропоцентричного суспільства стали ліберальні ціннісні орієнтації, в центрі яких перебуває людина-особистість, громадянин, які не представляють життя без цивільних прав і свобод, особливо права приватної власності і права індивідуального вибору [1, с. 71].

К. Маркс, будучи прихильником прогресу в історії, розглядав період між 1500 і 1700 рр. як революційний перехід від феодалізму до капіталізму, який викликав рішучі зміни і зміни в положенні індивіда в суспільстві: від підпорядкованості окремої особистості колективу до відчуження від нього [14, с. 710]. Продовжуючи цю ж лінію аргументації, М. Вебер вважає, що однією з найважливіших передумов утворення індивідуалізму в епоху Відродження стало «утворення аскетичних громад та сект з їхньою радикальною відмовою від патріархальних пут, з їхнім трактуванням заповіді коритися більше Богу, ніж людям» [15, с. 290]. Розвиток капіталізму призвів до протиріч між буржуазними ідеями про вільну особистість і реальними умовами її життєдіяльності в капіталістичному суспільстві. У міру того, як буржуазія стає панівним класом, буржуазний індивідуалізм все більш суперечить головній ідеї — антропоцентризму. Головною його метою стає виправдання капіталістичної експлуатації, і цей принцип поступово пронизує всі сфери буржуазного суспільства [8, с. 33].

Отже, в епоху Відродження радикальні зміни відбуваються практично в усіх сферах життя: в економічній, інтелектуальній, географічній і політичній. Усі ці зміни добре описані та не потребують пояснень, але їх об'єднує одне — вони пов'язані причинно-наслідковими зв'язками з вірою в могутність вільної автономної особистості. З одного боку, ці радикальні зміни ґрунтувалися на новому уявленні про людину, з іншого — відбуваються соціальні зміни, в результаті яких акцент зміщується на прояви сили, ініціативи, сміливості, знань і підприємливості. Соціальна рухливість позбавляє людину від «кастової» влади, адже завгодно будь-хто може стати видатною людиною, незважаючи на своє походження. Капіталізм та його наслідок — багатство, розширення торгівлі, створювали нові можливості для підприємливих людей і було нагородою для тих, хто не боявся ризику. Високо піднявся престиж освіти і навчання, що було проявом інтелектуальної свободи і допитливості [16, с. 147–148].

Ми погоджуємось з думкою О. М. Корх, що зумовленість появи індивідуалізму Відродження когерентна з дією низки чинників, взаємодія яких якраз і викликала відповідні трансформації та визначила їх історичний зміст. Тому, виникнення такого явища як індивідуалізм необхідно розглядати «як наслідок констеляції, тобто збігу низки обставин не тільки економічного, але й релігійного, політичного, морально-правового харак-

теру», які не є хронологічно обмежені і не мають генетично безпосередніх залежностей [17, с. 50–55].

Отже, після Середньовіччя почав формуватися новий філософсько-правовий світогляд, який забезпечив значний розвиток філософії права, що і дозволило виникнути індивідуалізму. До причин, які сприяли виникненню нового індивідуалізму в епоху Відродження, на нашу думку, слід віднести заміну християнського теоцентризму на гуманістичний антропоцентризм; інтеграцію естетичних і моральних ідей, взятих з античного світопорядку; вихід індивідуальної свободи суб'єктивного «Я» з категорії всезагального, заперечуючи фундаментальні підстави останньої; зростання інтелектуального руху; формування нових господарських відносин, що базуються на свободі суб'єктів господарювання; зростання економіки вільних ринкових відносин; підняття престижу освічених людей; проголошення права на індивідуальну ініціативу, самосвідомість; підйом індивідуальної релігійної свідомості; утвердження пріоритету людської природи над іманентною дійсністю; відкриття людиною самої себе як суб'єкта діяльності та права; різке підвищення інтересу до процесу самопізнання; усвідомлення особистістю свого індивідуального «я»; трансформацію поглядів на саму сутність людини і характер її взаємозв'язку із соціально-правовим буттям; значущість внутрішніх мотивів вчинків під час соціально-правової оцінки людини.

Список використаних джерел

1. *Войтенко В. П.* Индивидуализм в России и на Западе: сравнительный концептуальный анализ : дисс. ... канд. филос. наук : 09.00.11. Ростов-на-Дону, 2014. 176 л.
2. *Буркгардт Я.* Культура Италии в эпоху Возрождения / [пер. с нем.]. Смоленск : Русич, 2002. 448 с.
3. *Самохвалова В. И.* Человек и мир: проблема антропоцентризма. *Философские науки.* 1992. № 3. С. 161–167.
4. *Глущенко Н. С.* Индивидуальность как выражение природно-социального в человеке : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11. Барнаул, 2006. 167 л.
5. *Лосев А. Ф.* Эстетика Возрождения. Москва : Мысль, 1982. 623 с.
6. *Гулянская Е. А.* Ценности индивидуализма и коллективизма в организационной культуре современной России : дисс. ... канд. социол. наук : 22.00.06. Ставрополь, 2009. 171 л.
7. *Карташева Е. В.* Развитие социального гуманизма как направления гуманистической педагогики Западной Европы в XIX–XX вв. : дисс. ... канд. педагог. наук : 13.00.01. Ставрополь, 2008. 166 л.
8. *Рагимов Э. К. оглы.* Коллективизм — характерная черта социалистического образа жизни : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.02. Москва, 2006. 196 л.
9. *Невзоров М. Ю.* Гуманистическая направленность правовой культуры (социально-философский аспект) : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11. Липецк, 2004. 155 л.
10. *Гришук О. В., Гелеш А. І.* Формування та розвиток ідей гуманізму в праві. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2013. 288 с.

11. *Morris C.* The Discovery of the Individual. 1050–1200. London, 1972. 190 p.
12. *Камардина Г. Г.* Свобода как родовая характеристика общественного бытия : дис. ... канд. филос. наук : 09.00.11. Ульяновск, 2004. 126 л.
13. *Горфункель А. Х.* Философия эпохи Возрождения. Москва : Высш. школа, 1980. 368 с.
14. *Маркс К.* Введение (Из экономических рукописей 1857–1858 годов). Собрание сочинений. Изд. 2. Москва : Политиздат, 1958. Т. 12. 879 с.
15. *Вебер М.* Протестантская этика и дух капитализма. Избранные произведения. Москва : Прогресс, 1990. 804 с.
16. *Мэй Р.* Смысл тревоги / пер. с англ. М. И. Завалова и А. И. Сибуринной. Москва : Класс, 2001. 384 с.
17. *Корх О. М.* Проблема індивідуалізму (історико-філософський аналіз) : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.05. Дніпропетровськ, 2002. 397 л.

Надійшла до редакції 12.01.2020

Pavlo PYLYPYSHYN

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law

The Problem of Individualization in Revealing Humanistic Anthropocentrism of the Renaissance

It has been proved that after the Middle Ages a new philosophical and legal worldview started to shape, which ensured a significant development of the philosophy of law that enabled emerging individualism. In the philosophy of the Renaissance, the problem of individualism changed its vector from the objective world to all spheres of social life that led to a rise of individual consciousness, causing human's discovery of itself as a subject of activity. It has been established that the changes also occurred in the type of thinking that moved from collectivist to new thinking focused on defending dignity, the value of an individual, showing interest to interpersonal relationships, respect to individual sense of being, increasing attention to the process of self-knowledge, awareness of individual notion of oneself. It has been proved that the Renaissance relieved a human from external authorities and gave him a space of freedom, in which new notions of human's place in the world appeared: the role of the state in organizing public life, the importance of social and individual values in taking significant decisions. It has been found out that the reasons that contributed to the emergence of a new individualism in the Renaissance era, in our opinion, include: the replacement of Christian theocentrism with humanistic anthropocentrism; integration of aesthetic and moral ideas taken from the ancient world order; the exit of individual freedom of the subjective «I» from the category of universal, denying the fundamental foundations of the latter; growth of intellectual movement; formation of new economic relations based on the freedom of economic entities; growth of free market economy, raising the prestige of educated people; proclamation of the right to individual initiative, self-awareness; the rise of individual religious consciousness; affirmation of the priority of human nature over the immanent reality; human's discovery of itself as a subject of activity and law; fast growth of interest to self-knowledge, awareness of individual notion of oneself, transformation of a view of human nature and its relationship with the social and legal aspects of life, significance of internal motifs of individual actions as part of social and legal evaluation of an individual, focusing on humanism.

Keywords: *individualism, individualization, individuality, personality, individual, Renaissance, freedom.*